

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 330.322.011

**Л. І. Антошкіна,
В. Ф. Беседін**

ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТІВ І ОПТИМІЗАЦІЯ ВКЛАДЕНЬ У РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ

Анотація. Розглянуто необхідність визначення пріоритетів для сприяння спрямуванню інвестицій у галузі (види економічної діяльності), де вони будуть використані з найбільшою ефективністю, і можливі підходи до оптимізації вкладень у розвиток економіки. Показано, що ефективність використання обмежених інвестиційних ресурсів доцільно оцінювати за допомогою комбінованого показника, що охоплює рентабельність інвестицій і еластичність валового внутрішнього продукту від інвестицій в основний капітал. Поряд із цим звертається увага на необхідність поглибленого вивчення попиту на знову вироблену продукцію і раціональне розподілення коштів за галузями для вдосконалення структури економіки.

Ключові слова: пріоритети, інвестиції, ефективність інвестицій, еластичність ВВП від інвестицій, рентабельність інвестицій, оптимізація вкладень в економіку.

Summary. The need to determine priorities for facilitating the direction of investments in the industry (types of economic activity), where they will be used with the greatest efficiency, and possible approaches to optimizing investments in the development of the economy is considered. It is shown that the effectiveness of the use of limited investment resources should be evaluated using a combined indicator that covers the profitability of investments and the elasticity of gross domestic product from investment in fixed assets. Along with this, attention is drawn to the need for in-depth study of the demand for newly produced products and the rational distribution of funds across sectors in order to improve the structure of the economy.

Key words: priorities, investments, investment efficiency, GDP elasticity from investments, return on investment, optimization of investments in the economy.

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки України гостро ставить питання щодо кардинального реформування системи управління економікою, що діє, бо тут виникли складні проблеми, серед яких в першу чергу слід назвати застарілу матеріально-технічну базу, неефективну структуру економіки, низьку продуктивність використання наявних ресурсів і, як слід, низький рівень доходів населення. Відомо, що результати розвитку економіки визначаються наявністю ресурсів і ефективністю їх використання. Головними серед ресурсів виробництва є трудові ресурси та основні засоби, а визначальним показником їх використання є продуктивність праці і продуктивність основного капіталу, що залежить, у першу чергу, від його оновлення і випереджального розвитку високоефективних галузей економіки.

Розвиток економіки у теперішній час гальмується через нестачу інвестиційних ресурсів.

Але проблема тут не лише у дефіциті інвестицій, а й у ефективності їх використання, а саме спрямування інвестицій перш за все у галузі, де вони забезпечать найбільшу віддачу. Звідси і постає проблема визначення пріоритетних галузей (напрямів спрямування інвестицій) і надання їм деяких преференцій для залучення додаткових вкладень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Більшість публікацій і наукових досліджень у інвестиційній сфері торкаються загальних питань її функціонування і на достатньому рівні висвітлюють ці проблеми. Праці [4; 5; 6; 7 та ін.] всебічно розкривають основні питання вдосконалення функціонування інвестиційної сфери, але не торкаються проблеми встановлення пріоритетів, виходячи з оцінки їх використання в найбільш ефективних галузях. У багатьох роботах розглядаються специфічні питання інвестиційної діяльності. Так, у роботі [6] бюджетні інвестиції в реальний та людський

© Л. І. Антошкіна, В. Ф. Беседін, 2018

Бібліографія ДСТУ:

Антошкіна Л. І. Визначення пріоритетів і оптимізація вкладень у розвиток економіки / Л. І. Антошкіна, В. Ф. Беседін // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. — 2018. — № 1 (41). — С. 16–25.

References (APA):

Antoshkina, L. I., Besedin, V. F. (2018). *Vyznachennia priorytetiv i optymizatsiia vkladov u rozvytok ekonomiky* [Prioritization and optimization of investments in the development of the economy]. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, 1 (41), 16–25 (in Ukr.).

капітал розглядаються як інструмент впливу на соціально-економічний розвиток країни, в [9] — забезпечення інвестиційно-інноваційної привабливості аналізується з позиції завдань державного управління та місцевого самоврядування, в [11] залучення інвестицій досліджується за рахунок формування сприятливого середовища тощо. Відчувається дефіцит робіт з кількісним обґрунтуванням пріоритетності галузей.

Тому актуальним і своєчасним є аналіз і розроблення взаємопов'язаного комплексу пропозицій щодо визначення пріоритетів і оптимізації вкладень у розвиток економіки України.

Метою статті є розроблення рекомендацій щодо підвищення продуктивності економіки за рахунок визначення пріоритетних галузей з високою ефективністю освоєння інвестицій і сприяння їх випереджальному розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економіка України зараз знаходиться у скрутному становищі. Схвалена Указом Президента «Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» [3] передбачає на основі проведення прагматичної та відкритої політики підвищення конкурентоспроможності економіки, поліпшення інвестиційних умов, підтримку національного товаровиробника, розвиток високотехнологічних секторів, проведення структурних реформ у стратегічних секторах, міжнародну співпрацю та розвиток експортного потенціалу.

Зараз постає завдання їх реалізації, яка, безумовно, повинна проводитись з позицій найбільш ефективного використання наявних і залучених ресурсів. І тут постає маса проблем наукового і практичного характеру, які потребують негайного вирішення. До їх числа відноситься ціла низка питань, що пов'язані з підвищенням віддачі інвестицій в розвиток економіки. Це, у першу чергу, дослідження попиту, тобто кому продати додатково вироблену продукцію чи послуги, де знайти ресурси, особливо фінансові, для реалізації програми, куди їх спрямувати, щоб отримати найбільшу віддачу, за допомогою яких інструментів здійснити підтримку високоефективних галузей тощо.

Вирішення цих проблем є складним і довготривалим процесом, але вони потребують негайного втручання, бо без цього під загрозою опиниться виконання прийнятої стратегії.

Вивчення попиту. На кожний період часу ринок як внутрішній, так і зовнішній, є заповненим, тобто пропозиція дорівнює попиту. Відповідно, вихід на ринок з додатковою пропозицією можливий лише у разі:

- наявності конкурентних переваг;
- створення нових ринків інноваційної продукції;
- появи додаткового попиту на ринках країн зі зростаючою економікою;

— адміністративного втручання у ринкові процеси.

Наша країна за існуючої конкурентоспроможності має переваги лише на ринках сировинної продукції. Це відноситься до металу, хімічної продукції, продукції сільського господарства. Інша продукція на західних ринках, у більшості випадків, не є конкурентоспроможною.

Вихід України на ринки інноваційної продукції поки що маловірогідний.

Додатковий попит на українську продукцію можна очікувати на ринках країн зі зростаючою економікою. У першу чергу, це Китай, Індія, Бразилія, інші країни Азії і Африки, де поряд з величезними існуючими ринками очікується подальший ріст економіки.

І, звичайно, велику роль у збуті товарів і послуг відіграє втручання держави чи об'єднань держав у ринкові процеси і міждержавні відносини. Так, за допомогою імпортного мита, підтримки вітчизняного виробника, розширення внутрішнього ринку, імпортозаміщення тощо можна значною мірою пригальмувати імпорт і збільшити збут продукції вітчизняного виробництва на внутрішньому ринку.

Таким чином, лише використовуючи усі можливості пошуку попиту на продукцію наших галузей, можна забезпечити збут додатково вироблених товарів і послуг. Не скориставшись дослідженням попиту на сучасному етапі і в майбутній перспективі, не варто починати виробництво, бо лише попит забезпечить збут продукції, а відповідно, і заробітну плату робітникам, і надходження у бюджет, і прибуток власникам.

Ресурси для розвитку. Досвід реформування економіки окремих країн свідчить про величезні кошти, необхідні для модернізації національного господарства. Так, після возз'єднання Східної і Західної Німеччини щорічні вкладання в економіку Східної Німеччини доходили до 100 млрд. дол., але ще й зараз має місце різниця між ними. Україна, не маючи таких можливостей, приречена до пошуку нестандартних джерел. У іншому разі відставання буде лише зростати.

Відповідно, поряд із традиційними джерелами коштів для реформування, такими як кошти бюджету, позики міжнародних організацій, позики іноземних держав, вітчизняні й іноземні інвестиції тощо, слід проаналізувати нестандартні джерела, такі як здавання в довгострокову оренду і концесії окремих територій, земельних ділянок, родовищ корисних копалин тощо.

Деякі «економісти» у якості ще одного джерела пропонують використовувати емісію грошей, стверджуючи, що вона не буде впливати на інфляцію. Вони не враховують економічні закони, коли додаткові кошти, що не підкріплені товарами чи

послугами, знецінюють гроші, бо це буде додатковий податок на населення і бізнес. А мова про те, що вони будуть задіяні у виробництво реального сектору, не означає, що це не віддзеркалиться на інфляції. Подейкують на практику емісії з боку США та ЄС. Але тут треба враховувати, що, наприклад, емісія доларів розповсюджується також і на інші країни, котрі мають резерви у доларах або використовують їх в легальному і тіньовому обігу. Негатив від емісії тут перекладається на інші країни у співвідношенні наявності валюти в інших країнах і в країні-емітенті. А це співвідношення явно не на користь інших країн. Така ж ситуація і з євро.

Куди вкладати кошти? У сучасних умовах України інвестиції вкладаються головним чином у торгово-розважальні центри та інші об'єкти зі швидким обігом капіталу. Але держава не відчуває від цього відповідного зростання доходу через перенасичення цього сектору наявним потенціалом.

Завданням держави у цьому питанні є сприяння спрямуванню інвестицій у ті галузі, які забезпечують найбільшу віддачу з тим, щоб упорядкувати структуру економіки.

У структурі економіки за випуском звертає на себе увагу частка випуску переробної промисловості. Вона у 4,7 раза перевищує частку сільського господарства і у 4 рази — торгівлю, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого

вжитку. Така різниця пояснюється великою часткою проміжного споживання у випуску переробної промисловості. Це сировина, матеріали, енергія, запасні частини тощо. Як правило, вони мають постійний характер, але їх економія є важливим джерелом підвищення ефективності економіки.

Структура економіки за ВВП (рис. 1) теж характеризується великою часткою переробної промисловості, хоча різниця між галузями (видами економічної діяльності) тут суттєво менша і пояснюється, в основному, обсягами виробничого потенціалу і чисельністю зайнятих.

Звертається на увагу у цій структурі велика частка таких видів економічної діяльності (ВЕД), як торгівля, фінансова діяльність, операції з нерухомим майном, що є позитивним явищем. Але подальше їх зростання обмежується обсягами виробництва у реальному секторі економіки. Звідси пріоритетними напрямками вкладання коштів у розвиток галузей економіки мають бути галузі реального сектору економіки.

Відомо, що кошти повинні вкладатися у галузі, де вони дадуть максимальну віддачу. Сприяння цьому може здійснюватись державою у різних формах: у виді преференцій діючим підприємствам (субсидій, зниження ставок податків, компенсації частини відсоткових ставок на кредити тощо); у виді додаткових інвестицій у нове будів-

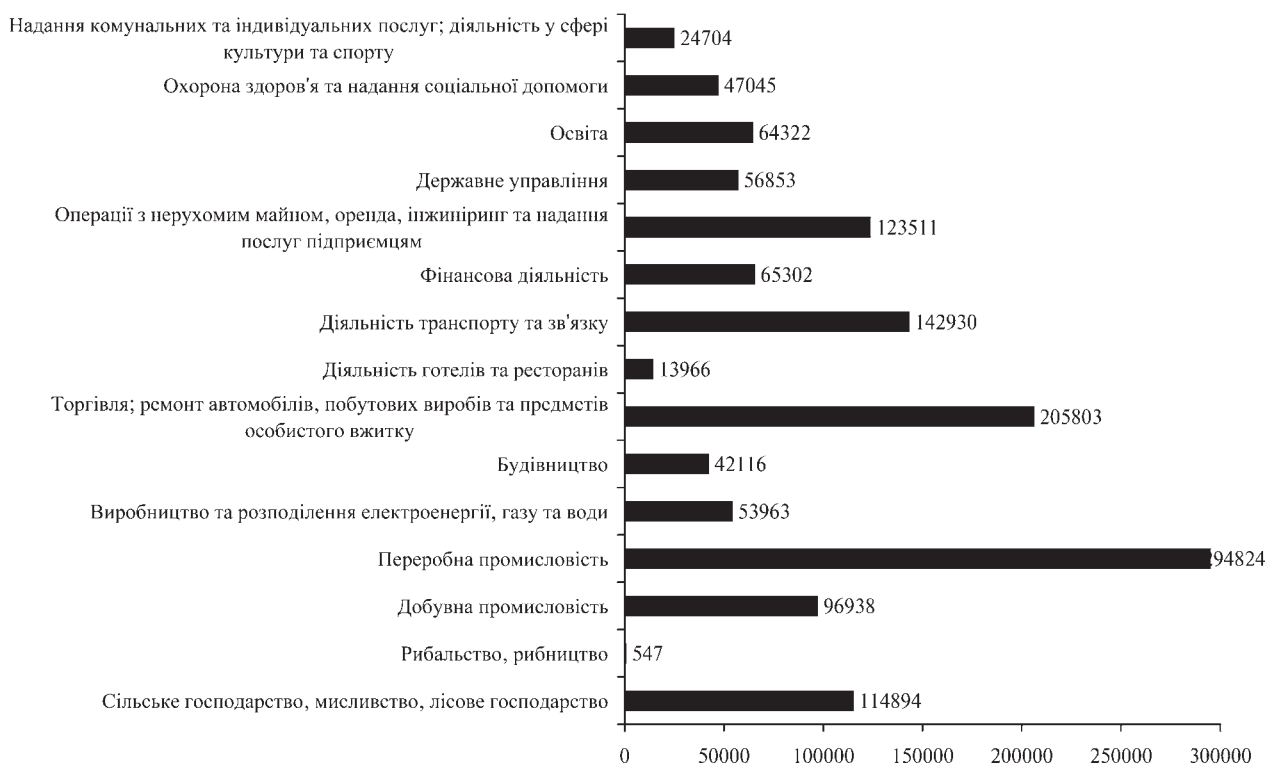

Рис. 1. Структура економіки за ВВП у розрізі видів економічної діяльності (розроблено авторами за даними Держстату України [1; 2])¹

¹ Статистичні дані за останні роки наводяться без урахування території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції і тому не завжди є співставними при аналізі ретроспективи. Відповідно, тут і далі для аналізу використовуються дані Держстату України за 2010–2013 роки.

ництво чи реконструкцію існуючих виробництв та ін. У конкретних випадках кошти інвестуються у найбільш ефективні проекти з точки зору інвестора, але з позиції держави необхідно визначити пріоритетні галузі, які не лише ефективні на сучасному етапі, а і мають перспективу подальшого розвитку, і сприяти спрямуванню коштів саме у ці виробництва.

Ефективність галузі можна вимірювати різними показниками залежно від встановлених цілей аналізу. Так, наприклад, для цього можуть використовуватися такі показники, як продуктивність праці, доходність галузі за випуском, прибутковість, як відношення валового прибутку до випуску або до валового галузевого продукту (ВГП) [5].

Характеристика галузей за цими показниками у 2011 році наведена у табл. 1, з якої видно, що найбільш придатною для наших цілей є рентабельність операційної діяльності. Вона показує

прибутковість витрат і характеризує ефективність діяльності галузі. Окрім того, цей показник широко використовується у практичній роботі підприємств і обчислюється статистикою. Для наочного представлення на рис. 2 наведено графік співвідношення галузей за показником рентабельності. Він також підтверджує тезу про можливість використання рентабельності операційної діяльності як оцінки ефективності діяльності галузей.

Проведений аналіз свідчить про ту обставину, що кошти слід вкладати у галузі з високою рентабельністю, де вони у результаті розширення виробничої бази дадуть додатковий прибуток, який буде максимальним порівняно з іншими варіантами їхнього інвестування.

З іншого боку, теорія і практика свідчать, що інвестування у різні галузі забезпечує різний приріст ВВП на одиницю інвестицій в основний капітал, який можна вирахувати методом еластич-

Таблиця 1

**Показники галузевої (за видами економічної діяльності) ефективності економіки
(розрахунки авторів за даними [1; 2])**

Галузь	Випуск, млн. грн. (В)	Валовий галузевий продукт, млн. грн. (ВГП)	Валовий прибуток, змішаний доход, млн. грн. (ВП)	Інвестиції в основний капітал (І)	Чисельність зайнятих, тис. (ЧЗ)	Доходність ВЕД (ВГП/В)	Прибутковість ВЕД за випуском (ВП/В)	Прибутковість ВЕД за ВГП (ВП/ВГП)	Продуктивність праці (ВГП/ЧЗ)	Продуктивність праці за випуском, тис. грн./осіб (В/ЧЗ)	Рентабельність операційної діяльності
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	30 5794	11 4894	88 454	18 183	3 393,8	37,6	28,9	77,0	33,9	90,1	23,2
Рибальство, рибництво	1 823	547	76	37	16,5	30,0	4,2	13,9	33,2	110,5	
Добувна промисловість	187 272	96 938	52 825	24 609	454,0	51 763,2	28 207,6	54,5	213,5	0,4	34,95
Переробна промисловість	1 449 176	294 824	50 241	41 300	2 380,9	20,3	3,5	17,0	123,8	608,7	2,56
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	143 983	53 963	13 153	20 404	517,8	37,5	9,1	24,4	104,2	278,1	2,35
Будівництво	129 739	42 116	16 674	8 541	924,5	32,5	12,9	39,6	45,6	140,3	3,8
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	364 165	205 803	115 839	17 264	4 574,5	56,5	31,8	56,3	45,0	79,6	13,8
Діяльність готелів та ресторанів	27 405	13 966	5 314	4 908	290,5	51,0	19,4	38,0	48,1	94,3	-0,1
Діяльність транспорту та зв'язку	268 577	142 930	63 668	39 375	1 379,5	53,2	23,7	44,5	103,6	194,7	7,5
Фінансова діяльність	96 933	65 302	35 181	3 152	350,6	67,4	36,3	53,9	186,3	276,5	6,3
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	223 652	123 511	61 669	42 107	1 187,5	55,2	27,6	49,9	104,0	188,3	-0,6
Державне управління	75 537	56 853	3 318	1 858	1 055,5	75,3	4,4	5,8	53,9	71,6	
Освіта	93 147	64 322	5 280	2 485	1 677,0	69,1	5,7	8,2	38,4	55,5	8,5
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	71 320	47 045	6 496	3 451	1 320,8	66,0	9,1	13,8	35,6	54,0	2,5
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	46 566	24 704	6 244	10 501	800,2	53,1	13,4	25,3	30,9	58,2	-14,0
Усього за видами економічної діяльності	3485289	1347728	524432	238175	20324,2	37,4	15,0	40,3	64,1	171,5	5,8

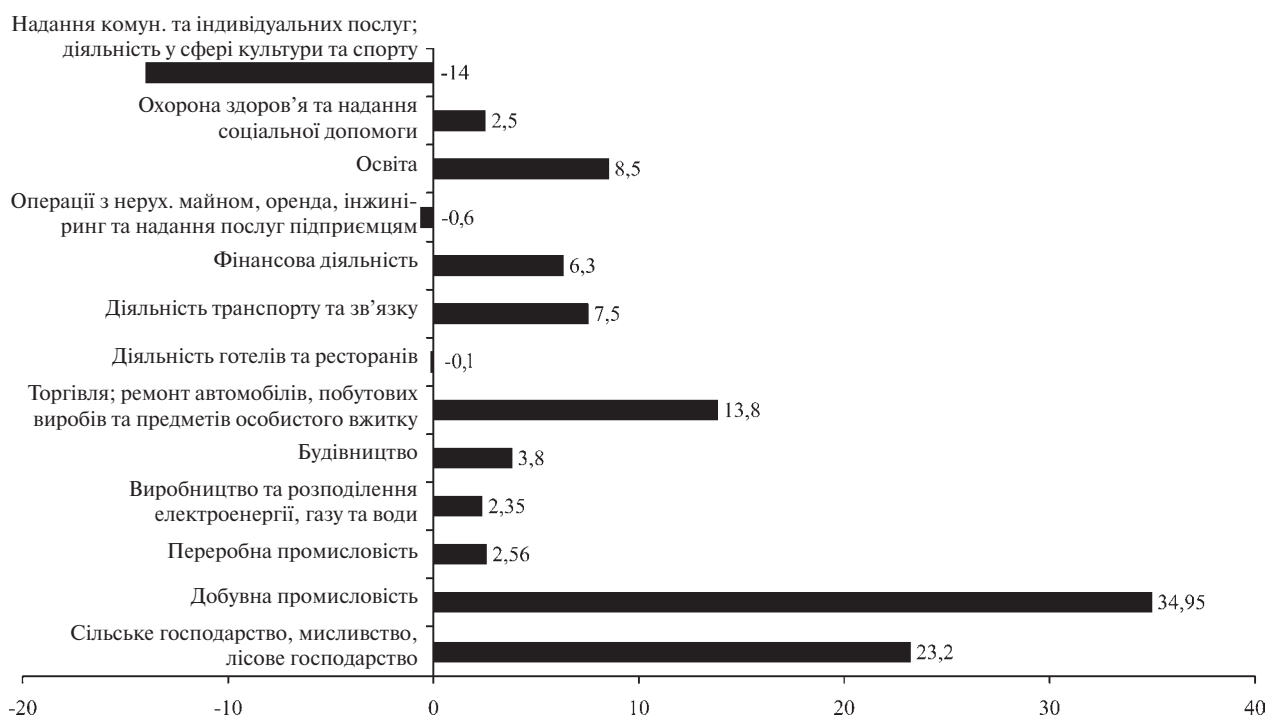

Рис. 2. Рентабельність операційної діяльності за ВЕД (розроблено авторами за даними Держстату України [1; 2])

ності. Він дозволяє здійснити оцінку зростання ВВП за рахунок зростання інвестицій в основний капітал за інших рівних умов.

Проведені авторами розрахунки еластичності за окремими видами економічної діяльності з урахуванням лагу в 1 рік і без лагу не дали можливості встановити усталені залежності зростання ВВП

від інвестицій в основний капітал (ІОК). Коливання еластичності певною мірою зумовлені зміною впливу інших факторів, що особливо помітно було у кризові періоди. Тому для розрахунків еластичності була прийнята більш менш усталена ретроспектива 2001–2008 років. Результати розрахунків наведено на рис. 3.

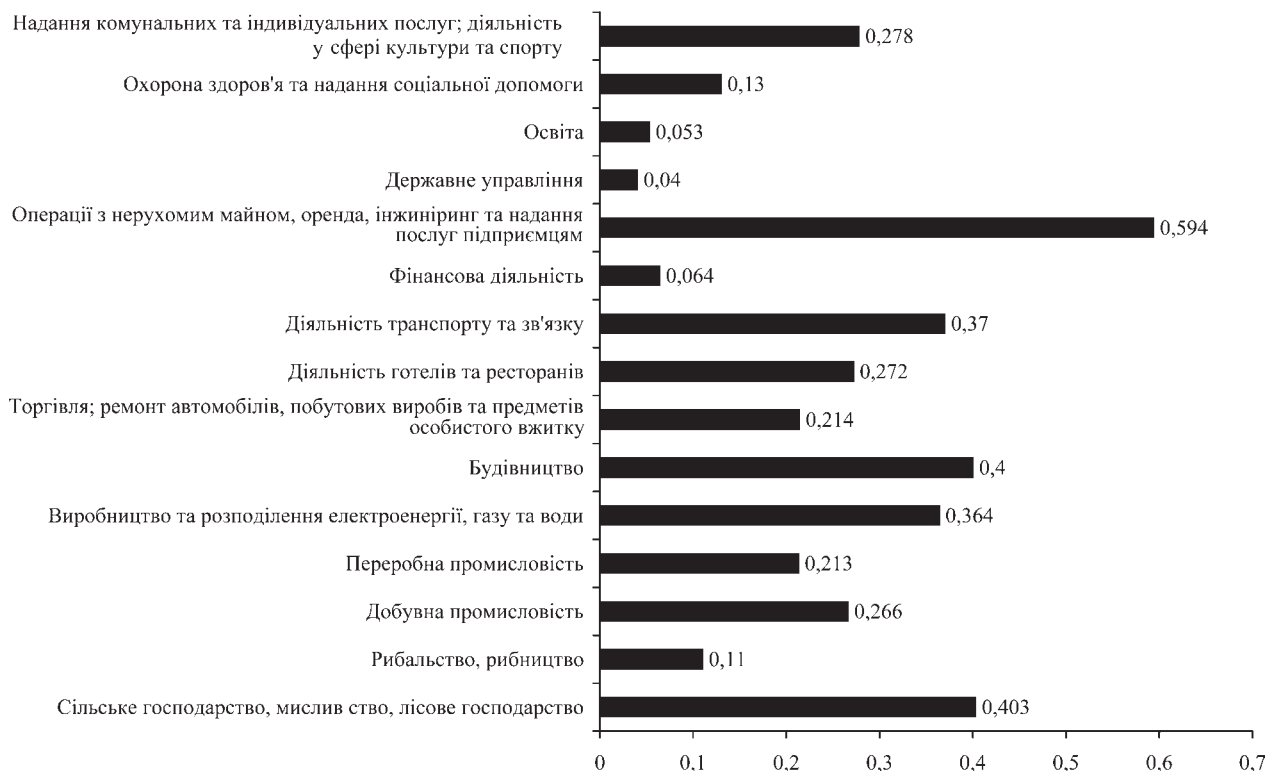

Рис. 3. Еластичність ВВП від ІОК (розроблено авторами за даними Держстату України [1; 2])

Аналіз показує, що якщо не враховувати еластичність операцій з нерухомим майном (де обмежена можливість збільшення обсягів), то найбільш привабливими для інвестування є такі галузі, як будівництво, сільське господарство, діяльність транспорту і зв'язку та виробництво і розподілення енергії, газу і води. Інвестування в ці галузі забезпечує найбільший приріст ВВП, наприклад, 1 % приросту інвестицій у будівництво за інших рівних умов сприяє приросту ВВП у цій галузі на 0,4 відсотка.

Але за рентабельністю будівництво значно поступається добувній промисловості, сільському господарству та деяким іншим галузям (табл. 1). Звідси виникає завдання врахування при плануванні залучення інвестицій і наданні преференцій не лише за умов еластичності галузі, а і рентабельності її витрат. Відповідно, пріоритетними мають бути галузі, що забезпечують максимальну віддачу на одиницю додаткових ресурсів, тобто з максимальною еластичністю ВВП на одиницю інвестицій і максимальною рентабельністю продукції галузі.

Виробничі потужності галузей у базовому періоді, як правило, відповідають потребам їхньої продукції на той час. Невеликі обсяги їх зростання компенсуються наявними потужностями. Але у разі значної зміни інвестування необхідно мати відповідні умови їх своєчасного освоєння. Звідси перед плануванням залучення інвестицій необхідно мати галузеві дані щодо додаткового потенціалу освоєння капітальних вкладень.

Моделювання залучення ІОК. Задачу інвестування обмеженого обсягу коштів у найбільш ефективні галузі доцільно вирішувати методом моделювання. Вона зводиться до такої постановки. Мається відповідний обсяг коштів для їх спрямування в розвиток економіки (IOK_i). Інвестування може здійснюватись в n галузей ($i = 1, 2, \dots, n$). Кожна галузь характеризується власною еластичністю ВВП від $IOK(\epsilon_{it})$ і рентабельністю витрат (R_{it}).

Крім того, є обмежувальні умови за максимально можливим попитом на продукцію i -ої галузі (ΔVVP_{it}^{\max}) і можливостями освоєння коштів цією галуззю (M_{it}^{\max}).

У такому разі задача формулюється як

$$\begin{aligned} & \sum_i IOK_{it} \cdot \epsilon_{it} \cdot P_{it} \rightarrow \max, \\ \text{при} \quad & \sum_i IOK_{it} \leq IOK_i; \\ & IOK_{it} \cdot \epsilon_{it} \leq \Delta VVP_{it}^{\max}; \\ & IOK_{it} \leq \Delta M_{it}^{\max}. \end{aligned}$$

Цільова функція спрямовує інвестиції на отримання максимуму рентабельності від додат-

кового інвестування у пріоритетні галузі. Перше обмеження свідчить про ту обставину, що сума IOK_{it} не повинна перевищувати загальну суму можливих інвестицій (IOK_i). Друге обмеження свідчить, що приріст продукції i -ої галузі не повинен перевищувати попит на неї. Третє обмеження показує, що обсяги інвестицій в i -ту галузь обмежуються будівельними потужностями, що можуть їх освоїти.

Побудована у такому виді модель досить повно описує економічну задачу оптимального інвестування обмеженого обсягу наявних капітальних вкладень у найбільш ефективні галузі і має математичний інструмент для її реалізації. У випадку великої кількості перемінних модель може бути спрощена шляхом попереднього визначення деяких обмежень.

Для експериментального рішення задачі вибору галузей з максимальною віддачею від інвестицій було здійснено спрощення моделі за рахунок попередньої оцінки додаткового попиту і додаткового потенціалу освоєння інвестицій. Перерозподіл додаткових IOK здійснений за даними 2011 року, тобто здійснено порівняння фактичного розподілу IOK у цьому році і гіпотетичного їх перерозподілу відповідно до розробленої моделі. При цьому припускалось, що перерозподілу підлягали лише інвестиції, що додатково зростали порівняно з попереднім періодом. Кошти, що у виді інвестицій були використовували у попередньому році, рахувались як мінімально необхідні для функціонування галузі.

Комбінована ефективність вкладень за видами економічної діяльності показана на рис. 4, а результати розрахунків наведені у табл. 2. Хоча перерозподіл здійснений умовно, але з нього видно, що у такому разі обсяги ВВП додатково зросли б на 766 млн. грн., а прибуток зріс би на 3831 млн. грн. Різниця досить суттєва, що свідчить про ефективність модельного розподілу IOK .

Поряд із оптимізацією інвестування за пріоритетними галузями цікавою є оцінка потреби коштів для досягнення цільових показників розвитку (за інших рівних умов), наприклад, чи є можливим досягнення 7 % росту ВВП у наступному році за рахунок інвестицій. Такий варіант теоретично можливий, але для цього необхідно було б додатково освоїти інвестицій у базовому році на 20 млрд. грн. і 82 млрд. грн. у наступному році, що є практично нереальним.

Інша оцінка може бути здійснена за такою постановкою: який приріст ВВП забезпечать інвестиції у реально можливих обсягах? Якщо обсяги додаткового інвестування будуть дорівнювати за роками перспективи 10, 20 і 30 млрд. грн., то за інших рівних умов був би досягнутий приріст ВВП у розмірі 1,3; 1,9 і 3,1 % у ці роки. Це досить

Таблиця 2

Приклад перерозподілу ІОК за видами економічної діяльності (розрахунки авторів за даними [1,2])

Галузь	ВВП, млн. грн.		Інвестиції в основний капітал, млн. грн.		Факт. приріст ІОК у 2011 р.	Еластичність ВВП від ІОК	Рентабельність операційної діяльності	Додатковий витрат, ΔВВП млн. грн.	Додатковий потенціал освоєння ІОК, млн. грн.	Перерозподілені ІОК у 2011 р., млн. грн.	*/- зміни приросту ІОК від перерозподілу	Комбінована ефективність галузей, коп./грн.	Факт. приріст ВВП при старому розподілу	Приріст ВВП при перерозподілу	Обсяги прибутку при старому розподілу ІОК	Обсяги прибутку при новому розподілу ІОК, млн. грн.
	2010 р.	2011 р.	2010 р.	2011 р.												
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	85341	114894	12231	18183	5952	0,403	23,2	25000	21000	20771	14819	9,35	2398,7	8370,7	1380,9	4818,9
Рибальство, рибництво	493	547	66	37	-29	0,11	10	100	50	50	50	1,1	-3,2	5,5	-2,9	5,0
Добувна промисловість	71585	96938	15613	24609	8996	0,266	25,9	21000	9000	13996	5000	6,89	2392,9	3722,9	2330,0	3625,0
Переробна промисловість	247942	294824	34231	41300	7069	0,213	2,56	3000	5000	8069	1000	0,55	1505,7	1718,7	181,0	206,6
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	42032	53963	8714	20404	11690	0,364	2,35	3000	2000	12987	1297	0,86	4255,2	4727,3	274,7	305,2
Будівництво	36482	42116	4966	8541	3748	0,4	0,8	12000	6000	748	-3000	0,32	1499,2	299,2	30,0	6,0
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	166206	205803	11830	17264	5434	0,214	13,8	1000	500	434	-5000	2,95	1162,9	92,9	749,9	59,9
Діяльність готелів та ресторанів	11928	13966	3072	4908	1836	0,272	-0,1	70	20	0	-1836	-0,57	499,4	0	-1,8	0,0
Діяльність транспорту та зв'язу	118352	142930	29084	39375	10291	0,37	7,5	5000	6000	3000	-7291	2,78	3807,7	1110	771,8	225,0
Фінансова діяльність	71193	65302	2859	3152	293	0,064	6,3	1	10	0	-293	0,4	18,8	0	18,6	0,0
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	103502	123511	37189	42107	4918	0,594	-0,6	0	100	2918	-2000	0,36	2921,3	1733,3	-29,5	-17,5
Державне управління	52254	56853	1295	1858	563	0,04		0	100	563	0		22,5	22,5	0	0,0
Освіта	57617	64332	1873	2485	612	0,053	8,5	500	400	612	0	0,45	32,4	32,4	52,0	52,0
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	42924	47045	2754	3451	697	0,13	2,5	1000	800	697	0	0,33	90,6	90,6	17,4	17,4
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	20532	24704	5315	10501	5186	0,278	-14	60000	10000	3186	-2000	-3,89	1441,7	885,7	-726,0	-446,0
Усього за видами економічної діяльності	1082569		171092	238175	67083					67083			22045,6	22811,7	5026,1	8857,4

Рис. 4. Комбінована ефективність вкладень за видами економічної діяльності (розроблено авторами за даними Держстату України [1; 2])

суттєвий приріст, і поряд з іншими заходами можна було б очікувати перехід до сталого розвитку.

У підсумку, для практичного використання рекомендується такий порядок вирішення проблеми ефективного використання обмежених ресурсів:

1. Вивчення попиту на додатково вироблену продукцію.

2. Визначення джерел і обсягів надходження коштів для інвестування.

3. Розрахунок показників ефективності за видами економічної діяльності.

4. Розрахунок еластичності ВВП від ІОК.

5. Визначення максимально можливих обсягів освоєння галузями ІОК.

6. Оптимізація розподілу ІОК за видами економічної діяльності за комбінованим показником ефективності.

7. Аналіз ефективності оптимального розподілу ІОК порівняно з іншими варіантами інвестування.

8. Розроблення рекомендацій, включаючи завдання на підготовку інвестиційних проектів у пріоритетних галузях економіки.

Запропонований підхід до встановлення пріоритетних галузей і спрямування у пріоритетному порядку інвестицій до цих виробництв буде сприяти вдосконаленню структури економіки країни

і має забезпечити зростання рівня конкурентоспроможності окремих галузей і економіки в цілому. У соціальному плані спрямування інвестицій у пріоритетні галузі буде сприяти підвищенню добробуту та реальних доходів населення, а також досягненню високих соціальних стандартів за рахунок зростання рівня зайнятості в країні та створення нових високотехнологічних робочих місць, привабливих для кваліфікованих спеціалістів і робітників.

Висновки. У теперішній час пріоритетні галузі для надання преференцій визначаються без достатнього наукового обґрунтування, що досить часто приводить до зниження ефективності використання інвестиційних ресурсів. Сучасне становище економіки України потребує відмови від суб'єктивного встановлення пріоритетів і переходу до науково обґрунтованого їх визначення.

Ресурси, що додатково залучаються в економіку, з одного боку, забезпечують розширення виробництва, а з іншого — знову створені виробничі потужності використовуються для виробництва продукції чи послуг з відповідною рентабельністю. Як масштаби розширення виробництва, так і рентабельність продукції значною мірою різняться за різними галузями економіки на одиницю ресурсів, що залучаються. Відповідно, пріоритетними мають бути галузі, що забезпечують максимальну віддачу

на одиницю додаткових ресурсів. Для інвестиційних ресурсів це галузі з максимальною еластичністю ВВП на одиницю інвестицій і максимальною рентабельністю продукції галузі.

Ефект від використання залучаємих в економіку ресурсів доцільно визначати за допомогою моделювання їх розподілу за найбільш ефективними галузями. Запропонована для цього модель передбачає критерій оптимізації (комбінований показник еластичності і рентабельності ресурсів) і відповідні обмеження (обмеження на обсяги ресурсів, можливий попит і майбутні виробничі потужності). Вона дозволяє визначати як пріоритети розвитку, так і оптимальний розподіл ресурсів, а також надає можливість аналізувати різні варіанти розвитку економіки.

Досить гостро в усі роки існування самостійної України постає питання удосконалення структури економіки. Але, не маючи прийнятної критерію оцінки структури, питання остається риторичним. Як показує аналіз, таким критерієм повинен стати комбінований показник еластичності і рентабельності ресурсів, що залучаються у найбільш рентабельні галузі (сектори економіки, виробництва тощо).

Головною проблемою розвитку є не стільки виробити додаткову продукцію, скільки забезпечити її реалізацію. Тобто нарощуванню випуску повинно передувати дослідження попиту. Відомо, що ми не завжди зможемо конкурувати на ринках розвинутих країн, а звідси необхідно орієнтуватися також і на попит менш розвинутих країн та країн, що розвиваються.

Література

1. Статистичний щорічник України за 2014 рік / ред. І. М. Жук ; Державна служба статистики. — К., 2015. — С. 586.
2. Національні рахунки України за 2014 р. : статистичний бюлетень / Державна служба статистики. — К., 2015. — С. 23.
3. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020», схвалена Указом Президента України № 5/2015 від 12 січня 2015 року.
4. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент / А. И. Бланк. — Киев : МП «ИТЕМ» ЛТД, 1995. — 448 с.
5. Беседін В. Валовий галузевий продукт як показник обсягу внутрішнього продукту галузі та її продуктивності / В. Беседін // Економіка України. — 2009. — № 1 — С. 31–42.
6. Затонацька Т. Г. Бюджетні інвестиції в реальний та людський капітал як інструмент впливу на соціально-економічний розвиток країни / Т. Г. Затонацька // Наукові праці НДФІ. — 2008. — № 1 (42). — С. 86.
7. Федоренко В. Г. Інвестиційний менеджмент : [навч. посіб.] / В. Г. Федоренко. — [2-ге вид., доп.]. — К. : МАУП, 2001. — 280 с.
8. Музиченко А. С. Інвестиційна діяльність в Україні / А. С. Музиченко. — К. : Кондор, 2005. — 406 с.
9. Федулова Л. І. Політика забезпечення інвестиційно-інноваційної привабливості регіонів: завдання державного управління та місцевого самоврядування / Л. І. Федулова // Державне управління регіональним розвитком України : монографія / за заг. ред. В. С. Воротина, А. Я. Жаліла. — К. : НІСД, 2010. — 288 с.
10. Савлук О. В. Закордонний досвід формування інвестиційної привабливості регіону [Електронний ресурс] / О. В. Савлук // Економічний форум. — 2012 р. — № 2. — Режим доступу : <http://eforum-lntu.com/zakordonnij-dosv%D1%96d-formuvannya.html>.
11. Ковальчук С. П. Завдання і умови формування сприятливого середовища для залучення інвестицій на регіональному рівні / С. П. Ковальчук // Формування ринкових відносин в Україні : збірник наукових праць. — 2012. — Вип. 10 (137). — С. 171–175.
12. Ковтун Н. В. Статистичне дослідження інвестиційного процесу та інвестиційної діяльності: теорія, методологія, практика / Н. В. Ковтун. — Київ, 2005. — 440 с.
13. Богдан І. В. Роль іноземних інвестицій у розвитку державно-приватного партнерства / І. В. Богдан // Формування ринкових відносин в Україні : збірник наукових праць. — 2013. — № 10 (149). — С. 57–64.
14. Щукін Б. М. Аналіз інвестиційних проектів : метод. посіб. / Б. М. Щукін. — К. : МАУП, 2002. — 125 с.

References

1. State Statistics Service of Ukraine (2015). *Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2014 rik* [Statistical Yearbook of Ukraine for 2014]. Kyiv, 586 (in Ukr.).
2. State Statistics Service of Ukraine (2015). *Natsionalni rakhunki Ukrainy za 2014 r.* [National Accounts of Ukraine for 2014]. Kyiv, 23 (in Ukr.).
3. Decree of the President of Ukraine No. 5 (2015). *Pro stratehiia staloho rozvytku «Ukraina-2020»* [Sustainable Development Strategy «Ukraine 2020»].
4. Blank, Y. A. (1995). *Ynvestytsionnyi menedzhment* [Investment Management]. Kyiv, ITEM Publ. (in Russ.).
5. Besedin, V. (2009.) *Valovyi haluzevyi produkt yak pokaznyk obsiahu vnutrishnoho produktu haluzi ta yii produktyvnosti* [Gross sectoral product as an indicator of the volume of the domestic product of the industry and its productivity]. *Ekonomika Ukrainy*, 1, 31–42 (in Ukr.).
6. Zatonatska, T. H. (2008). *Biudzhetni investytsii v realnyi ta liudskyy kapital yak instrument vplyvu na sotsialno-ekonomichnyi rozvytok krainy* [Budget investments into real and human capital as an instrument of influence on the country's socio-economic development]. *Naukovi pratsi NDFI*, 1(42), 86 (in Ukr.).
7. Fedorenko, V. H. (2001). *Investytsiinyi menedzhment* [Investment Management]. Kyiv, MAUP Publ. (in Ukr.).
8. Muzychenko, A. S. (2005). *Investytsiina diialnist v Ukraini* [Investment activity in Ukraine]. Kyiv, Kondor Publ. (in Ukr.).
9. Fedulova, L. I. (2010). *Polityka zabezpechennia investytsiino-innovatsiinoi pryvablyvosti rehioniv: zavdannia derzhavnoho upravlinnia ta mistsevoho samovriaduvannia* [Policy of Providing Investment-Innovative Attractiveness of Regions: Problems of Public Administration and Local Self-Government]. In V. S. Vorotina, A. Ia. Zhalila (Ed.) *Derzhavne upravlinnia rehionalnym rozvytkom Ukrainy* [Public administration of regional development of Ukraine]: Kyiv, NISD Publ. (in Ukr.).
10. Savluk, O. V. (2012). *Zakordonnii dosvid formuvannia investytsiinoi pryvablyvosti rehionu* [Foreign experience of formation of investment attractiveness of the re-

gion] // *Ekonomichnyi forum*, 2. Available at : <http://eforum-lntu.com/zakordonnij-dosv%D1%96d-formuvannya.html> (in Ukr.).

11. Kovalchuk, S. P. (2012). *Zavdannia i umovy formuvannia spriyatlyvoho seredovyshcha dlia zaluchennia investysii na rehionalnomu rivni* [Tasks and conditions for creating a favorable environment for attracting investments at the regional level]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, 10 (137), 171–175 (in Ukr.).

12. Kovtun, N. V. (2005). *Statystychne doslidzhennia investysiinoho protsesu ta investysiinoi diialnosti: teoriia,*

metodolohiia, praktyka [Statistical research of investment process and investment activity: theory, methodology, practice]. Kyiv (in Ukr.)

13. Bohdan, I. V. (2013). *Rol inozemnykh investysii u rozvytku derzhavno-pryvatnoho partnerstva* [The role of foreign investment in the development of public-private partnership]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, 10 (149), 57–64 (in Ukr.).

14. Shchukin, B. M. (2002). *Analiz investysiinyykh proektiv* [Analysis of investment projects]. Kyiv, MAUP Publ. (in Ukr.)